

Samrådsredogörelse

Utfärdat: 2020-12-11

Emily Eidevåg

Diarienummer: 0277/17

Telefon: 031-368 16 53

Aktbeteckning: 2-5565

E-post: emily.eidevag@sbk.goteborg.se

Ändring av del av detaljplan för servicelägenheter och ålderdomshem vid Bangatan (Gathenhiemska trädgården och Söderlingska parken) inom stadsdelen Majorna i Göteborg

Samrådsredogörelse

Handläggning

Stadsbyggnadskontoret har, på uppdrag av Byggnadsnämnden, genomfört samråd för detaljplaneförslaget med standard planförfarande. Förslaget har sänts för yttrande under tiden 3 juli 2019 – 30 augusti 2019

Planförslaget har skickats ut enligt bifogad lista över samrådsrets.

Förslaget har under samma tid varit tillgängligt på stadsbyggnadskontoret.

Förslaget finns även tillgängligt på Göteborgs Stads hemsida:

www.goteborg.se/planochbyggprojekt.

Sammanfattning

Inkomna yttranden berör i huvudsak synpunkter gällande att ytterligare utredningar behövs avseende natur- och kulturvärden samt att planbeskrivningen behöver förtydligas i vissa stycken. Både positiva och negativa synpunkter har inkommit från boende, föreningar och hyresgäster i anslutning till planområdet. Allvarligaste invändningen gäller synpunkter på att planarbetet bör avbrytas och att programarbete bör genomföras före det att detaljplanen ändras.

Kontoret har bedömt att planarbetet inte bör avbrytas då det följer det uppdrag kontoret har fått från byggnadsnämnden. Det bedöms inte finnas ett behov av att genomföra ett programarbete. Anledningen är att det redan finns en detaljplan som reglerar området och ändringen av detaljplanen innebär ingen ny eller ändrad användning det tillkommer inte heller någon ytterligare byggrätt. Om en detaljplan uppfyller de formella förutsättningarna för att hanteras med ett standardförfarande och planen har stöd i översiktsplanen så anses det inte finnas ett behov av att genomföra ett programarbete.

Framförda synpunkter har i övrigt till stor del kunnat beaktas genom ytterligare utredning och ändringar i planhandlingarna.

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till fastighetskontoret, fastighetsägare och berörda konsulter för kännedom och eventuellt beaktande vid planens genomförande.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets kommentarer

Inkomna synpunkter har sammanfattats nedan. Personnamn anges inte. Synpunkterna finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

1. Fastighetskontoret

Har inget att erinra.

Kommentar:

Noteras.

2. Kulturförvaltningen

Kulturförvaltningen ser positivt på detaljplaneändringens ambition att delvis återskapa strukturen på Gatenhielska trädgården och att se över den samlade parkmiljön Gatenhielska trädgården - Söderlingska parken. Förvaltningen anser även att förslaget ambition att öka tryggheten och tillgängligheten till parkmiljön är positivt ur ett socialt perspektiv.

Kulturförvaltningen delar den samlade bedömningen i den antikvariska förundersökningen, att förslaget till större delen är positivt för de kulturhistoriska värdena. Förvaltningen anser dock, i linje med förundersökningen att det befintliga växthuset från sekelskiftet 1900 bör bevaras och att vallen efter replageriet bör skyddas från ingrepp.

Fornlämningar

Åtgärderna i marken påverkar fornlämning Göteborg 276:1, som är en stenåldersboplats och en plats med fynd från historisk tid. Fornlämningen upptar ungefär hälften av ytan som utgörs av parkområdet. År 1998 var fornlämningen föremål för en antikvarisk kontroll i form av schaktövervakning för kabeldragning i den del av fornlämningen som utgjorde Gatenhielska parken (Arkeologisk rapport från Göteborgs Stadsmuseum 2004:01). Man fann flintredskap men även fynd från historisk tid. Därtill har såväl flintredskap som fynd från historisk tid ytplockats på fornlämningen. Det kan också nämnas att man redan på 1880-talet påträffade en ring av silver på fornlämningen i samband med grundschaktning.

Om planerna på ändring av detaljplan kommer att innebära att man gräver i marken på fornlämningen krävs tillstånd från länsstyrelsen, enligt

kulturmiljölagen. Länsstyrelsen kan komma att kräva arkeologisk utredning, förundersökning eller annan antikvarisk åtgärd innan marken får tas i anspråk för avsett ändamål.

Kommentar:

Noteras. Upplysning finns i planbeskrivningen gällande att tillstånd enligt Kulturmiljölagen kan krävas.

3. Park- och naturförvaltningen

Detta är en sammanställning av samrådsyttrandet, yttrandet finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Park- och naturförvaltningen är positiva till ändringen av detaljplanen då det ger förutsättningar för att utföra restaureringsarbeten och utveckling i parken.

Viktigaste synpunkterna på planförslaget utifrån våra styrdokument

Medskick till den fortsatta processen

- I denna uppvuxna trädgård finns förutom kulturhistoriska värden även ekologiska värden exempelvis i de stora ekarna. I det fortsatta planarbetet bör det utredas hur dessa värden beaktas.

Kommentar:

Noteras. Ärendet har kompletterats med en kulturmiljöutredning som innehåller inventering av natur- och kulturvärden. Utifrån resultatet av utredningen har ett nytt förslag tagits fram där de träd som är särskilt värdefulla ur naturvärdessynpunkt förses med skyddsbestämmelser i ändringen av detaljplanen. Skyddsbestämmelserna innebär att de träden endast får fällas om de är sjuka eller utgör en säkerhetsrisk. Utredningen finns utställd under granskningstiden.

4. Stadsdelsförvaltningen Majorna-Linné

Stadsdelsförvaltningen förhåller sig positiva till upprustning och restaurering av parken, men ett antal aspekter behöver beaktas i det fortsatta arbetet.

Stigbergstorget, som ligger i anslutning till planområdet, är en central mötesplats för människor från hela staden och en knutpunkt för kollektivtrafik, då tre spårvagnslinjer stannar på hållplatsen. Platsen ses som historiskt värdefull med flera kulturhistoriskt intressanta byggnader som behöver synliggöras. I området finns även ett rikt föreningsliv och verksamhetsutövare. Stadsdelsförvaltningen ser att dialog med föreningar och verksamheter i närområdet bör föras under utvecklingen och upprustningen av Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken, då dessa har både erfarenhet av och kunskap om området. Genom dialog synliggörs även områdets befintliga värden. Här kan stadsdelsförvaltningen vara behjälplig i dialog samt bidra med lokalkunskap utifrån det lokala utvecklingsprogrammet och befolkningsansvaret.

Bostadsnära grönska är viktigt för dem som, av olika anledningar, har svårt att ta sig längre sträckor. Behovet av lättillgängliga gröna områden i den täta staden är stort. Då planområdet omges av vissa barriärer, så som Djurgårdsgatan och Bangatan, som kan minska tillgängligheten för vissa grupper i samhället bör även detta ses över för att öka tillgängligheten. Förvaltningen ser att utvecklingen av planområdet bör ske med ett tydligt målgruppsperspektiv, så att olika grupper känner sig välkomna och delaktiga i parkens utformning och funktion så att parken anpassas efter olika åldrar och livsskeden.

Förvaltningen finner samrådshandlingarna otydliga i vissa avseenden. Det framgår inte om planområdet avses fungera som stadsdelspark eller bostadsnära park, vilket påverkar den sociala komplexitetsnivån och vilka åtgärder som bör vidtas i det fortsatta arbetet. Förvaltningen ser att detta med fördel bör förtydligas i handlingarna. Vidare beskriver samrådshandlingarna att området ska bli tryggare och mer tillgänglighet men utvecklar inte på vilket sätt detta ska ske. Även detta kan med fördel förtydligas. Här kan stadsdelsförvaltningen vara behjälplig, då tidigare insamlad data vid medborgardialoger har berört trygghet och trygghetsåtgärder.

Kommentar:

Park- och natur har meddelat att de ser parken som en stadsdelspark. Efter samrådet har stadsbyggnadskontoret och park- och natur haft samtal om eventuella dialoger och hur dessa kan hanteras. Förvaltningarna är överens om att dialog och önskemål gällande parkens upprustning och utformning inte bör hanteras i planprocessen. Detta på grund av att ändringen av detaljplanen inte tar ställning till en exakt utformning och det kan därmed bli missvisande att ha en dialog om ett planförslag som enbart berör ändringar av egenskapsbestämmelser i gällande detaljplan. Park- och natur är den förvaltning som kommer att genomföra projektet och det är därmed bättre att de hanterar eventuella dialoger, förslagsvis tillsammans med stadsdelsförvaltningen.

Stadsbyggnadskontoret har 2020-04-07 haft ett möte med stadsdelsförvaltningen och diskuterat förvaltningens samrådssvar. Stadsdelsförvaltningen instämde i att det är bättre att hantera en eventuell dialog utanför processen med att ändra detaljplanen. Förslagsvis tar stadsdelsförvaltningen och park- och naturförvaltningen kontakt gällande detta. Kontaktuppgifter har förmedlats.

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

5. Länsstyrelsen

Har följande synpunkter:

Länsstyrelsen är positiv till stadens ambition att öppna upp kulturmiljöområdet mellan Söderlingska parken och Gatenhielmska trädgården. Länsstyrelsen anser

också att det är angeläget att området omfattas av en ändamålsenlig detaljplan som skyddar kulturhistoriska värden samtidigt som underhåll av parkmiljöerna möjliggörs. Länsstyrelsen har ingen erinran mot vald inriktning att utgå från 1870-talets gångsystem eftersom det huvudsakligen är den struktur som präglar trädgården. Stora delar av växtmaterialet är också från denna tidsperiod. En brist i underlaget är hanteringen av skyddsvärda träd och buskar i området. I fortsatt arbete vill Länsstyrelsen att kommunen:

- Förtydligar vilka värden och karaktärsdrag man vill ta fasta på i upprustningen av parken.
- En utförligare inventering av träd och buskar utifrån deras kulturhistoriska betydelse. Nedtagning av träd måste vara motiverat ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

Länsstyrelsen bedömer att de värden och karaktärsdrag som beskrivs på sid 13 som tillägg till planbeskrivningen behöver förtydligas för att detaljplanen ska erbjuda ett tillräckligt bra skydd för miljöerna.

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts.

Kommentar:

Ärendet har kompletterats med en kulturmiljöutredning som innehåller inventering av natur- och kulturvärden. Utifrån resultatet av den har ett nytt förslag tagits fram där de träd som är särskilt värdefulla ur naturvärdessynpunkt förses med skyddsbestämmelser i ändringen av detaljplanen. Viss justering har skett av tillkommande skyddsbestämmelser avseende kulturvärden och stycket om värdebärare och karaktärsdrag har utvecklats och förtydligas i planbeskrivningen.

6. Lantmäterimyndigheten

Förslaget innehåller inga fastighetsrättsliga frågor. Avstämning har gjorts före samrådet.

Lantmäterimyndigheten har inga synpunkter på förslaget

Kommentar:

Noteras.

Sakägare

7. Majorna 301:31, Föreningen Kulturhuset Oceanen

Som ordförande och verksamhetsledare vill jag å Föreningen Kulturhuset Oceanens vägnar ge vårt fulla stöd för den planerade upprustningen och de detaljplansändringar som är aktuella. Den beskrivna upprustningen av parken kommer öka tillgängligheten för allmänheten och förbättra upplevelsen för besökare till parken och de verksamheter inklusive Oceanen som finns här. Det kommer vara gynnsamt för det kulturella klimatet och främja samarbeten mellan oss som bedriver kulturverksamhet i och omkring Oceanen och Gathenhielmska.

Då vi är i uppstartsfasen av Kultursystem Gathenhielm, ett utvecklingsprojekt i området med kulturen i centrum, vill vi betona vikten av att kunna ha öppet mellan trädgårdarna Gathenhielm - Oceanen - Jedeurska för att förverkliga tvärkonstnärliga arrangemang, som ytterligare levandegör parken och stärker den positiva sociala och kulturella potentialen. Då det finns en kontrovers kring öppnandet av Gathenhielmska vill vi ge vår syn på saken. Oceanen är i dagsläget ofta utsatta för inbrott och skadegörelse från den skumma delen av parken, Gathenhielmska trädgården, som är ovälkommande för allmänhet och saknar insyn på grund av träplanket. Vid ett öppnande blir det ökad tillgänglighet fram till vårt hus från parken, vilket vi välkomnar. Vi tror det kommer förbättra situationen i takt med att platsen befolkas av bredare allmänhet, vilket Oceanen kommer bidra till. Det är viktigt att platsen blir belyst nattetid och att byggnaderna, framförallt Gathenhielmska huset, skyddas på lämpligt sätt och samtidigt främjar tillgänglighet, liv och rörelse.

Kommentar:

Noteras. Synpunkten gällande belysning sänds över till Park- och naturförvaltningen för eventuellt beaktande under genomförandet.

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

8. Bostadsrättsinnehavare, Majorna 301:32

Vilken trevlig idéskiss! Det var roligt att kulturhistoriska värden äntligen börjat prioriteras högt! Får jag bara föreslå att liknande hänsyn tas när det gäller belysning. Dvs inga helt ohistoriska punktbelysningar eller markspottar o d. Allmänbelysning på stolpe är väl den enda form av parkbelysning som i sådant fall kan komma ifråga – till exempel av den typ som finns i södra parkdelen som skall bevaras oförändrad.

Kommentar:

Noteras. Synpunkten skickas över till park- och naturförvaltningen för eventuellt beaktande under genomförandet.

9. Hyresgäst, Majorna 723:8

Det ser fint ut, men jag är lite skeptisk. Jag tror att det hade varit bättre att ersätta planket som skiljer trädgården från parken med ett smitt järnstaket, typ det som skiljer Jedeurska trädgården från Jedeurska husets gård. Det kunde ha grindar som man kunde öppna vid lämpliga tillfällen (dagtid, helger, arrangemang?). Då skulle också Gathenhielmska huset synas bra från parken. Staketet skulle givetvis också gå utmed trädgårdens gräns mot Bangatan. Framsidan borde också återställas till hur tomtens gräns gick tidigare, vilket också hade gjort Stigbergstorget mindre ödsligt och fyrkantigt. Även framsidan skulle i så fall få ett högre staket. Om man istället går på det nu aktuella förslaget, måste man i så fall fixa en bra belysning, lysa upp både hus och trädgård ordentligt, för att det inte skall bli en plats där folk gör sina behov eller diverse affärer. Det är inte heller en lämplig samlingsplats för festfolk. Gathenhielmska är ett ömtåligt trähus. Övervakningskameror vore därför

tillrådligt om trädgården skall vara en öppen och allmänt tillgänglig plats. En annan sak med förslaget: röjning i Gathenhielmska parken är verkligen önskvärt. Det finns mycket sly och typ större bestånd med ogräs, som ex brännässlor. Men om man skall kunna ta ställning till förslaget så måste det preciseras vilka träd som skall bort och var det skall röjas! Trettio träd låter verkligen inte så mycket, men det beror på vad man menar med träd och vilka.

Kommentar:

Ärendet har kompletterats med en kulturmiljöutredning som innehåller inventering av natur- och kulturvärden. Utifrån resultatet av den har ett nytt förslag tagits fram där de träd som är särskilt värdefulla ur naturvärdessynpunkt förses med skyddsbestämmelser i ändringen av detaljplanen. Planområdet består av olika fastigheter. Fastigheten Majorna 722:105 är i två skiften och omfattar den del av planområdet där Gathenhielmska huset står samt bebyggelsen längs Pölgatan ägs och förvaltas av Higab AB. De övriga fastigheterna inom planområdet är Majorna 722:116 och Majorna 722:136 dessa äga av Göteborg stad och förvaltas av Park- och naturförvaltningen. Det är Higab AB och Park- och natur i form av fastighetsägare och förvaltare som kommer att avgöra vilka träd som behöver tas ner. De har tagit del av kulturmiljöutredning och de rekommendationer som har tagits fram gällande området naturvärden.

Att ta ner plank och eventuellt utformning av nytt plank eller staket är en fråga som hanteras i samband med ansökan om bygglov. 2020-02-20 togs ett beslut om bygglov avseende rivning av plank och uppförande av smidestaket, handlingarna till beslutet finns i ärende BN 2019-010340.

10. Hyresgäst, Ateljéföreningen Solen, Majorna 722:105

Som ordförande för Ateljéföreningen Solen, Gathenhielmska Ateljeerna/Jedeurska Huset, Allmänna Vägen 2B så vill jag ge mitt fulla stöd för den planerade upprustningen och de detaljplansändringar som är aktuella. Jag har informerat våra medlemmar om detaljplaneändringen men kan inte svara för allas synpunkter. Ingen har dock ännu framfört något kritiskt mot detaljplaneändringen.

Vår gård ingår inte ännu i den planerade upprustningen samt har ett eget smidesräcke mot parken. Vi vill gärna kunna öppna upp mot parken med två stora nya grindar. Men eftersom vår gård ibland fungerar som utarbetsplats för konstnärer så vill vi ändå behålla smidesräcket. Dock behöver vår asfalterade gård också upprustas till en mer grön gård.

Den beskrivna upprustningen av parken kommer öka tillgängligheten för allmänheten och förbättra upplevelsen för besökare till parken och de verksamheter, inklusive våra konstnärers, som finns här. Det kommer vara gynnsamt för det kulturella klimatet och främja samarbeten mellan oss som bedriver kulturverksamhet i och omkring Oceanen och Gathenhielmska. Då vi är i uppstartsfasen av Kultursystem Gathenhielm, ett utvecklingsprojekt i området

med kulturen i centrum, vill vi betona vikten av att kunna ha öppet mellan trädgårdarna Gathenhielm - Oceanen - Jedeurska för att förverkliga tvärkonstnärliga arrangemang, som ytterligare levandegör parken och stärker den positiva sociala och kulturella potentialen.

Då det finns en kontrovers kring öppnandet av Gathenhielmska vill vi ge vår syn på saken. Oceanen med flera är i dagsläget ofta utsatta för inbrott och skadegörelse från den skumma delen av parken, Gathenhielmska trädgården, som är ovälkommande för allmänhet och saknar insyn på grund av träplanket. Vid ett öppnande blir det ökad tillgänglighet fram till vårt hus från parken, vilket vi välkomnar. Vi tror det kommer förbättra situationen i takt med att platsen befolkas av bredare allmänhet.

Det är viktigt att platsen blir belyst nattetid och att byggnaderna, framförallt Gathenhielmska huset, skyddas på lämpligt sätt och samtidigt främjar tillgänglighet, liv och rörelse.

Kommentar:

Noteras. Synpunkten gällande belysning sänds över till Park- och naturförvaltningen för eventuellt beaktande under genomförandet. Fastigheten Majorna 722:105 ägs av Higab Ab förfrågningar gällande upprutning av asfalterad gård till grön gård framförs lämpligen till fastighetsägaren.

11. Skrivelse underskriven av sex stycken hyresgäster, boende på fastigheterna Majorna 305:4, 305:20 401:1 och 722:105

Jag motsätter mig den föreslagna ändringen av planbestämmelserna i gällande plan. Denna plan skyddar kulturreseptatet och de rester av stora trädgårdar som nu är allmänt tillgängliga parker mellan Djurgårdsgatan och Bangatan. Det skydd för träden som nu finns borde snarare förstärkas, särskilt för Söderlingska som har ett något oklarare skydd. Detta trots att de gamla träden där är mycket resliga och vackra. Ett av de största och vackraste träden är hängpilen vid kullerstengången från Allmänna Vägen till parken. Det ståtliga trädet nämns inte som värdefullt i planförslaget bland en jättekastanj och ett par almar. Här finns faktiskt ännu flera stora friska almar, även mellan Pölgatan och Bangatan finns många, t ex den vackra trestammiga vid Pölgatan.

Lövkronornas oerhört luftrenande och skuggande funktion blir allt viktigare när klimatet blir varmare, hudcancer ökar och biltrafiken står för en stor del av luftföroreningarna. Många finns i hela parkområdet, en koncentration av almar som är ovanlig och så mycket mer värdefull för djur och människor. Almar vaccineras nuförtiden på olika ställen mot almsjuka – sannerligen något för den berömda parkstaden Göteborg att ta itu med.

Jag, min familj och många andra närboende använder dagligen dessa parker som rekreationsområde. Vi är fyra generationer och flera utom mig har bott i området i många år. Denna del av Majorna är ett stort bostadsområde med alla åldrar, många äldre och allt fler barnfamiljer. Tyvärr orkar många gamla inte längre gå till Slottsskogen och barnen behöver parklek med vuxnas tillsyn på närmare håll än Plikta. Därför fyller Söderlingska parken en viktig funktion, särskilt för barnfamiljerna. Men även den lugnare parken mot Bangatan används mycket av förskolegrupper, föräldralediga och familjer som vill ha picknick eller fira födelsedagar i gräset. Denna park är mer skyddad mot gatan av buskar och träd. Därför är den omtyckt av folk som vill ha lite avskildhet från allt det stöj och spring som händer i Söderlingska parken.

Vi älskar vårt parkområde med kulturresevatet och tycker det är ledsamt att det har missköts länge nu från Pölgatan till Bangatan och runt berget bakom Dicksonska stiftelsen. De gamla träden, även mindre fruktträd, måste behållas. Det risiga slyet bör röjas överallt varje år, inte bara på vissa ställen där det syns från gatan. Vad som framför allt behövs är alltså en uppfräschning, kontinuerlig städning och omvårdnad av det befintliga som gör oss stadsbor friskare och gladare.

Kommentar:

En kompletterande kulturmiljöutredning har tagits fram som beskriver natur- och kulturvärden inom planområdet samt innehåller en inventering av träd och buskar inom planområdet. Utifrån resultatet av den har ett nytt förslag tagits fram där de träd som är särskilt värdefulla ur naturvärdessynpunkt förses med skyddsbestämmelser i ändringen av detaljplanen. Skyddsbestämmelserna innebär att de träden endast får fällas om de är sjuka eller utgör en säkerhetsrisk.

Planområdet består av olika fastigheter. Fastigheten Majorna 722:105 är i två skiften och omfattar den del av planområdet där Gathenhielmska huset står samt bebyggelsen längs Pölgatan ägs och förvaltas av Higab AB. De övriga fastigheterna inom planområdet är Majorna 722:116 och Majorna 722:136 dessa äga av Göteborg stad och förvaltas av Park- och naturförvaltningen. Det är Higab AB och Park- och natur i form av fastighetsägare och förvaltare som kommer att avgöra vilka träd som behöver tas ner. De har tagit del av kulturmiljöutredning och de rekommendationer som har tagits fram gällande områdets naturvärden.

Övriga

12. Kulturminnesföreningen Gathenhielm

Detta är en sammanställning av samrådsyttrandet, yttrandet finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

KMFG yrkar att planprocessen avseende ändring av gällande detaljplan från 1994 med standardförfarande avbryts då förslaget strider mot vissa kriterier i PBL angående dels

1 . ändring av detaljplan, och dels

2. val av planförfarande.

Förslagets planbestämmelser innebär att skyddet mot ingrepp i den ömtåliga reservatsmiljön ersätts av tolkningsbara riktlinjer, vilket öppnar för mer eller mindre godtyckliga ingrepp. Ett upphävande av befintliga bestämmelser skulle därmed äventyra de strävanden att vårda området kulturmiljö som KMFG ägnat sig åt sedan 1933 med stöd av Göteborgs stad. Föreslagen planändring ändrar således den gällande planens syfte. Ett sådant förslag kräver därför upprättande av ny detaljplan. Förslaget är inte heller förenligt med ett standardförfarande utan kräver ett utökat planförfarande.

Motivering:

1. De föreslagna planbestämmelserna överensstämmer inte med den gällande planens syfte att skydda Gathenhielmska kulturreservatets park- och trädgårdsområde med den vid planens utarbetande befintliga trädvegetationen och gångstrukturen. Vidare innehåller förslaget åtskilliga otydligheter (se närmare längre fram).

Boverket om ändring av detaljplan (PBL 4 kap 32 5)

"Ändringen ska uppfylla plan- och bygglagens, PBL, krav på tydlighet och rymmas inom syftet för den ursprungliga detaljplanen".

Ändring av gällande detaljplan får således inte omfatta att skyddsbestämmelser ersätts av andra bestämmelser som möjliggör omgestaltning av den historiska park- och trädgårdsstrukturen. Därmed uppfyller planförslaget inte kraven i PBL för ändring av detaljplan. Införande av de föreslagna bestämmelserna för detta planområde med dess särskilt höga natur- och kulturvärden kan endast ske genom att en ny detaljplan med utökat planförfarande tas fram.

2. Park- och trädgårdsområdet, som starkt präglar Gathenhielmska kulturreservatet, har med sina unika natur- och kulturvärden ett betydande intresse för allmänheten (rekreation m fl upplevelsevärden). Förslaget att ändra gällande plan är således även av stor lokalhistorisk betydelse då det berör särskilt känsliga miljöer, utgörande unika rester av det förindustriella Majorna vilka är de enda bevarade av sitt slag i Göteborg.

Utöver yrkandet gällande ändring av detaljplan och planförfarande så har KMFG synpunkter på planförslaget.

Synpunkter på förslaget i sammanfattning

1. Otydligheterna är flera och allvarliga, t ex trädinventering, motstridiga kartor över olika utformning av parken och svårtolkade beskrivningar till de två nya planbestämmelserna
 2. Nya bestämmelser är mycket svaga och ger inget skydd, men öppnar för godtyckligt underhåll/"restaurering". Detta strider mot syftet i gällande plan (se Planbestämmelsernas syfte" ovan).
 3. Skyddet i gällande plan bör bibehållas för parkavsnittet mellan Pölgatan och Bangatan, men behöver utökas för Söderlingska Trädgården så att hela parkområdet får enhetliga skyddsbestämmelser som säkerställer de mycket höga natur- och kulturvärdena.
 4. Alternativa åtgärder på situationsplan 1 och 2 avviker både sinsemellan och från Higabs idéskiss. Dessa avvikelser är varken beskrivna eller klart motiverade och skapar förvirring (OBS! Alternativa utformningar får enligt PBL ej förekomma i förslag till detaljplan eller ändring av dP — endast ett förslag ska tydligt redovisas och beskrivas!).
 5. Förslaget av Higab att upprusta Gathenhielmska trädgården är i huvudsak berikande för kulturmiljöns autenticetsvärde och är ett glädjande tecken på företagets nyförvärvade större medvetenhet om platsens kulturhistoriska kvaliteter. Några mindre lyckade inslag anser KMFG emellertid ska ändras enligt p 6 och 7 nedan.
 6. Föreslagen flyttning av boden till norra sidan av parkingången från Bangatan saknar historiskt motiv och sänker därför kulturmiljöns autenticitetsvärde — bodens tidigare läge på ett gammalt foto är feltolkat av antikvarisk konsult 2016. Läget är väl dokumenterat av flera äldre foton och stämmer med kartor från 1800-talets mitt och senare. OBS! Boden ska inte förväxlas med den lilla blomsteraffär som 1921 uppfördes mot Bangatan på gångens södra sida och revs i mitten av 1970-talet. "Boden" (f d lusthus från 1700talet) som nu står innanför planket flyttades dit 1969 från ursprungligt läge vid den låga kullen i sydvästra parkdelen. Orsaken var att Gathenhielmska trädgården som del av byggnadsminnet reducerades till nuvarande storlek av familjen Tham.
- Riksantikvarieämbetet gav tillstånd att avgränsa trädgårdens norra del med ett traditionellt trästaket mot den av halvkommunala bolaget Fastighets AB Göta Lejon förvärvade södra delen (= nuvarande parken). Bod och nuvarande staket utmärker den historiska situation som rådde när södra delen av Gathenhielmska

egendomen såldes av den sista privata ägaren till Göta Lejon (senare Göteborgs stad).

7. Borttaget plank mellan Gathenhielmska trädgården och parken för att ge fritt tillträde fram till Gathenhielmska huset innebär hög risk för vandalisering av byggnadsminnet, men även stor otrygghet för personal i byggnaden. Som KMFG i april påtalade för Higab är det nödvändigt att Gathenhielmska trädgården förblir inhägnad, men planket bör ersättas av ett genomsiktligt stålstängsel med grind. Denna kan öppnas mot parken vid särskilda evenemang i Gathenhielmska huset och/eller dess trädgård. Den totala öppenhet mellan byggnadsminnet och parken som föreslås kommer inte att ge avsedd trygghet beroende på den sociala situationen i området särskilt kvällar och nätter.

8. Stålsarg (cortinastål) mellan gräsytor och gångar är olämpligt av kulturhistoriska skäl då detta kantskydd är estetiskt mindre lyckat, deformeras vid påkörning och gör framtida justeringar av ytorna mycket dyrbara.

9. En gångväg mellan parken och Kulturhuset Oceanen skulle skära av Gathenhielmska trädgårdens västra del från huvuddelen framför Gathenhielmska huset och därmed göra byggnadsminnet ännu mer utsatt (jfr punkt 5). Ett nytt staket behöver i så fall avgränsa gången från byggnadsminnets huvuddel och skulle således avskilja det f d växthuset från byggnadsminnet. Denna konsekvens vore mycket olycklig eftersom sambandet mellan växthuset och Gathenhielmska huset går förlorat. Dessutom skulle gångförbindelsen öka störningarna i parken från Oceanens servering genom att det tillkommer ett flöde av passerande gäster. Då Oceanen serverar alkohol skulle förbindelsen med parken inte främja parkens trivsel och trygghet som är ett grundmotiv för planändring.

Kommentar:

Byggnadsnämnden har beslutat att planarbetet ska ske med standardförfarande och Stadsbyggnadskontoret har fått i uppdrag att ändra *Detaljplan för servicelägenheter, ålderdomshem mm vid Bangatan inom stadsdelen Majorna* med standardförfarande. För att underlätta detaljplanarbetet kan kommunen välja att upprätta ett särskilt program där planens utgångspunkter och mål framgår. Det är kommunen som avgör om ett program behövs. I detta ärende bedöms det inte nödvändigt att upprätta ett program. Anledningen är att det redan finns en detaljplan som reglerar området och ändringen av detaljplanen innebär ingen ny eller ändrad användning det tillkommer inte heller någon ytterligare bygg rätt. Om en detaljplan uppfyller de formella förutsättningarna för att hanteras med ett standardförfarande och planen har stöd i översiktsplanen så anses det inte finnas ett behov av att genomföra ett programarbete. I och med att byggnadsnämnden har beslutet att planarbetet ska hanteras med standardförfarande så är det inte aktuellt att genomföra ett programarbete eller avbryta planarbetet.

Syftet med gällande detaljplan är ”Att på ett ändamålsenligt sätt och utan för stor påverkan på Gathenhielmska kulturreservatet och den därtill hörande parken ge plats åt ålderdomshem, gruppboheter och sex servicelägenheter. I samband med att detaljplan upprättas för näraliggande fastigheter utmed Bangatan kan eventuellt fler servicelägenheter tillskapas. Detaljplanen ska dessutom genom lämpliga skyddsbestämmelser skydda den äldre bebyggelsen, utmed Allmänna vägen och Karl Johans gatan från större förändringar.” Då ändringen av detaljplanen inte innebär någon förändring av skyddsbestämmelserna för ovan nämnda bebyggelse är kontorets bedömning att ändringen av detaljplanen inte strider mot gällande plans syfte. Eftersom förslaget inte strider mot syftet i gällande detaljplan och användningsbestämmelserna inte ändras så bedöms en ändring av gällande detaljplan vara lämpligare än en ny detaljplan.

Vid ett standardförfarande är formen för samråd inte reglerat, förutom vilka som ska delta. Därför kan samrådets form variera från fall till fall och behöva anpassas till den aktuella situationen. Samrådet kan exempelvis genomföras genom utskick, offentliga möten eller möten på den aktuella platsen. Det är inte heller reglerat hur länge samrådet ska pågå. Kommunen får anpassa omfattningen på samrådet till hur komplicerad planeringsuppgiften är i det enskilda ärendet. I och med att detta planarbete inte strider mot användningsbestämmelserna och inte ger någon tillkommande byggrätt så har bedömningen gjorts att samråd sker mer de som är berörda sakägare samt med berörda förvaltningar. Sändlista och fastighetsförteckning för utskick gällande inbjudan till samråd finns diarieförda. Sändlistan finns även som bilaga till detta dokument. Utställning och samrådsmöte har därför inte skett under detta samråd. Samrådsförslaget har funnits tillgängligt på goteborg.se och utskriften har funnits att ta del av hos stadsbyggnadskontorets kundservice.

Gällande synpunkter på förslaget i en sammanfattning:

1. En kompletterande kulturmiljöutredning har tagits fram som beskriver natur- och kulturvärden inom planområdet samt innehåller en inventering av träd och buskar inom planområdet. Planförslaget har reviderats så att de träd som anses vara särskilt värdefulla inom planområdet omfattas av skyddsbestämmelser. Bestämmelsen lyder - Trädet får endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Lovplikten utökas så att det krävs marklov för nedtagning av dessa träd.
2. Förslaget till planbestämmelser har setts över och har korrigerats till. Vidare har planbeskrivningen kompletterats och förtydligats med vilka karaktärsdrag som är viktiga, se sid stycket *Värdebärare av parkerna kulturvärden* i planbeskrivningen. Kontorets bedömning är att tillkommande bestämmelser inte strider mot planens syfte.
3. Kontorets bedömning är att gällande skyddsbestämmelser och ändrade planbestämmelserna utgör ett lämpligt skydd av parkmiljön inom planområdet i sin helhet.

4. Situationsplanerna och idéskisserna som var utställda under samrådet var till för att illustrera hur en förändring kan komma att se ut. Då de har uppfattats som ett färdigt förslag så har vissa av dem tagits bort till granskningsskedet. Kvar finns en visionsbild från Liljewall arkitekter och en skiss från park- och naturförvaltningen. Ändringen av detaljplanen tar inte ställning till en exakt utformning av parken. Att ta fram en plankarta som reglerar en specifik utformning bedöms inte vara lämpligt då det finns en risk att det kan "låsa" parkens utformning. Ändringen av detaljplanen innebär att det blir möjligt att underhålla och rusta upp parken, exakt hur detta ska ske avgörs i genomförandet. Vissa förändringar kan även komma att prövas i samband med ansökan om bygglov. Vid genomförande av åtgärder som inte kräver bygglov är det upp till fastighetsägaren och förvaltaren, det vill säga Higab och Park- och natur att bevaka områdets natur- och kulturvärden i enlighet med den kunskap som har tagits fram i kulturmiljöutredningen.

5. Noteras.

6. Flyttning av boden har prövats i samband med en ansökan om bygglov. Den nya placeringen är dock inte vid den norra ingången till parken. Den nya placeringen är ca 2-3 m väster om tidigare placering. Bygglov har beviljats 2020-04-17 i ärende BN 2020-002505.

7. Att ta ner plank och eventuellt utformning av nytt plank eller staket är en fråga som hanteras i samband med ansökan om bygglov. 2020-02-20 togs ett beslut om bygglov avseende rivning av plank och uppförande av smidestaket, handlingarna till beslutet finns i ärende BN 2019-010340.

8. Noteras. Synpunkten lämnas över till Park- och natur för eventuellt beaktande vid genomförande.

9. Eventuell omdragning av gångvägar i anslutning till Kulturhuset Oceanen och markbeläggning för stolar och bord är en genomförandefråga. Om det genomförs är det upp till fastighetsägaren, i detta fall Higab Ab att se över hur tillfart till detta område kan ske och om staket behövs eller ej.

13. Göteborgs hembygdsförbund

Några av Göteborgs hembygdsförbunds medlemsföreningar är anslutna till Kulturminnesföreningen Gathenhielm och hembygdsföreningen har under en längre tid följt deras engagerade arbete med Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken.

Genom detta brev ställer hembygdsförbundet sig bakom rubricerat samrådsyttrande, men vill även uppmuntra staden att ta till sig den fantastiska kompetens som dessa föreningar besitter. Staten beskriver gärna civilsamhället som en framtida kärnaktör då det gäller arbetet med kulturarvet. Klokt tycker vi.

Kommentar:

Noteras.

14. Föreningen Trädplan Göteborg

Detta är en sammanställning av samrådsyttrande, Yttrandet finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Föreningen Trädplan Göteborg yrkar att stadsbyggnadskontoret ser över förslaget till ändring av detaljplan 11-4056, där ett stort antal träd och buskar som nu är skyddade, riskerar avverkning. Vi yrkar att planprocessen tas om från början då den är bristfällig, och handlingar saknas.

Vidare vill vi att trädgårdens och parkområdets framtid diskuterats i nära samråd mellan Higab/Park- och naturförvaltningen å ena sidan och representanter för berörda föreningar och andra verksamma samt boende å andra sidan. Vi yrkar att Göteborgs stad inbjuder till det inledande samråd som kommunen enligt PBL 5 kap 5 §11 skulle ha initierat i arbetet med att ta fram ett program eller förslag till detaljplan. Samrådet ska åsyfta en varsam upprustning av Gathenhielmska trädgården och angränsande parkområden mellan Bangatan och Djurgårdsgatan med bevarande och skydd av befintliga större träd.

Föreningen Trädplan Göteborg yrkar även att:

- ädelträden, de större buskarna, äppleträden och parkmiljön bevaras som den är och underhålls bättre
- EUs habitatdirektiv följs, särskilt vad gäller skydd av "blandädellövträd"
- de stora almarna bevaras och skyddas, då beståndet i Majorna redan minskat radikalt.
- övriga grova träd som finns på allmän plats (park eller natur) skyddas genom särskild skyddsbestämmelse
- kännbara viten utdöms i de fall träd skadas
- fortsatt fragmentisering och borttagande av stora träd i denna del av Majorna stoppas,
- Göteborgs Grönstrategi samt nya Trädpolicy följs
- Regeringens och Naturvårdsverkets riktlinjer för tätortsnära natur följs
- det görs en inventering av skyddade arter, bla fladdermöss, lavar, mossor, fåglar etc,
- gällande svenska och internationella förordningar för skyddade arter följs (
- artskyddsförordningen gäller och inga undantag görs
- ev nya planer för detta område görs i samarbete med närboende, näringsidkare och föreningar samt i respekt för de höga naturvärden som nu finns.

Kommentar:

Byggnadsnämnden har beslutat att planarbetet ska ske med standardförfarande och Stadsbyggnadskontoret har fått i uppdrag att ändra *Detaljplan för servicelägenheter, ålderdomshem mm vid Bangatan inom stadsdelen Majorna* med standardförfarande. För att underlätta detaljplanearbetet kan kommunen välja att upprätta ett särskilt program där planens utgångspunkter och mål framgår. Det är kommunen som avgör om ett program behövs. I detta ärende bedöms det inte nödvändigt att upprätta ett program. Anledningen är att det redan finns en detaljplan som reglerar området och ändringen av detaljplanen innebär ingen ny eller ändrad användning det tillkommer inte heller någon ytterligare bygggrätt. Om en detaljplan uppfyller de formella förutsättningarna för att hanteras med ett standardförfarande och planen har stöd i översiktsplanen så anses det inte finnas ett behov av att genomföra ett programarbete. I och med att byggnadsnämnden har beslutat att planarbetet ska hanteras med standardförfarande så är det inte aktuellt att genomföra ett programarbete eller avbryta planarbetet. Gällande synpunkterna om samråd och dialog se svar till stadsdelsförvaltningen Majorna Linné under punkt 4.

En kompletterande kulturmiljöutredning har tagits fram som beskriver natur- och kulturvärden inom planområdet samt innehåller en inventering av träd och buskar inom planområdet. Planförslaget har reviderats så att de träd som anses vara särskilt värdefulla inom planområdet omfattas av skyddsbestämmelser. Bestämmelsen lyder - Trädet får endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Lovplikten utökas så att det krävs marklov för nedtagning av dessa träd. Vidare har planbeskrivningen kompletterats och förtydligats med vilka karaktärsdrag som är viktiga, se stycket *Värdebärare av parkernas kulturvärden* i planbeskrivningen. Stycket om naturvärden har utvecklats i planbeskrivningen.

Kommentarer till Trädplans yrkande:

- ädelträden, de större buskarna, äppleträden och parkmiljön bevaras som den är och underhålls bättre. *Svar: Kulturmiljöutredningen visar på vilka träd och buskar som har en kulturhistorisk koppling samt vilka skyddsvärda träd som finns. Detta har lett till att vissa träd har fått skydd i ändringen av detaljplanen.*
- EUs habitatdirektiv följs, särskilt vad gäller skydd av ”blandädellövträd” *Svar: EU:s habitatdirektiv omfattar framförallt områden som är utsedda till Natura-2000 områden. Planområdet utgör inte ett sådant område därför bedöms inte habitatdirektivet vara relevant i detta arbete.*
- de stora almarna bevaras och skyddas, då beståndet i Majorna redan minskat radikalt. *Svar: Några av almarna har bedömts vara särskilt skyddsvärda, dessa förses med skyddsbestämmelser. Det finns även fem almar i den sydvästra delen av Söderlingska parken, dessa bedöms utgöra en bitoskyddad allé och omfattas av det generella biotopskyddet.*

- övriga grova träd som finns på allmän plats (park eller natur) skyddas genom särskild skyddsbestämmelse Svar: *De träd som har bedömts vara särskilt värdefulla i kulturmiljöutredningen förses med skyddsbestämmelser.*
- kännbara viten utdöms i de fall träd skadas Svar: *Park- och naturförvaltningen har en vitesklausul i sina entreprenader för att undvika skador på träd. Park- och naturförvaltningen har inget intresse eller anledning att skada de träd de förvaltar.*
- fortsatt fragmentisering och borttagande av stora träd i denna del av Majorna stoppas, Svar: *Detta planarbete kan inte svara för andra delar av Majorna. I planarbetet har fokus varit att utreda vad som är lämpligt att skydda inom det avgränsade området som ändringen av detaljplanen avser. Ändringen av detaljplanen innebär inte att de träd som inte förses med skyddsbestämmelser ska tas ner eller måste tas ner. I vissa fall kan dock träd behöva tas ner dels för att parken ska fungera på ett ändamålsenligt sätt eller för att främja en utveckling av parken som stärker områdets kulturhistoriska värden.*
- Göteborgs Grönstrategi samt nya Trädpolicy följs. Svar: *De nämnda dokumenten är Park- och naturförvaltningens styrdokument och förvaltningen vill följa dem. I detta arbete har det gjorts genom att kulturmiljöutredningen har tagits fram. Grönstrategin lyfter bland annat fram staden ska verka för att parker och naturområden ska upplevas som omhändertagna. Att ett område upplevs som omhändertaget är av stor betydelse, för människors användande av platsen, eftersom det påverkar aspekter som trygghet, tillgänglighet, användbarhet, attraktivitet och identitet. Avvägningar måste dock göras mot det ekologiska perspektivet, där målen ibland kan motverka varandra. Exempelvis kan tät vegetation vara bra för fåglar medan många människor föredrar gles vegetation, som upplevs som mer trygg. I detta område behöver avvägningar göras mellan natur- och kulturvärden och behovet av en funktionell park som upplevs som trygg.*
- Regeringens och Naturvårdsverkets riktlinjer för tätortsnära natur följs Svar: *Dessa riktlinjer beskriver att det ska finnas närhet till natur. I detta projekt planeras ingen natur bort. De områden som har användningen allmän plats park i gällande detaljplan kvarstår.*
- det görs en inventering av skyddade arter, bla fladdermöss, lavar, mossor, fåglar etc, Svar: *Inventering har skett. I dokumentet Kulturmiljöutredning - Gathenhielmska, Söderlingska & Jedeurska trädgårdarna, april-maj 2020 beskrivs resultatet. En rödlistad art knuten till träden noterades vid inventeringen, stare, vars bon observerades i två av hålträden. Staren – borde inte utgöra hinder för att genomföra planen, hänsyn kan behöva tas vid arbeten, exempelvis undvika häckningsperioder etc. Många av träden*

är be vuxna med murgröna, som är fridlyst i Västra Götalands län enligt 8 § artskyddsförordningen. Vid verksamheter där syftet är ett annat än att ta bort de fridlysta växterna krävs det dock en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att utlösa förbuden i artskyddsförordningen, vilket inte bedöms vara fallet här eftersom arten med största sannolikhet har spritt sig från trädgårdsplanteringar.

- gällande svenska och internationella förordningar för skyddade arter följs (artskyddsförordningen gäller och inga undantag görs Svar: Bevarandestatus för skyddsvärda arter i detta fall stare och murgröna ändras inte. Den genomföra utredningen visar inte på att området utgör ett kärnområde för skyddsvärda arter.
- ev nya planer för detta område görs i samarbete med närboende, näringsidkare och föreningar samt i respekt för de höga naturvärden som nu finns. Svar: Kulturmiljöutredningen visar på att kulturvärden i vissa fall kan väga tyngre än naturvärden inom planområde. Någon tydlig intressekonflikt mellan natur- och kulturvärden har dock inte identifierats inom området i nuläget. Möjligen skulle en vägning mellan olika intressen vara nödvändig om naturvärdesträd bedömdes hota en särskilt värdefull byggnad. Det skulle även kunna komma att bli fråga om en vägning av intressen om naturvärdesträd bedöms försvåra arbetet med att stärka områdets kulturvärden, exempelvis genom att återskapa den äldre mittaxeln i trädgården.

Ändringen av detaljplanen reglerar och hanterar inte en framtida dialog. I processen med att ändra detaljplanen finns det möjlighet att yttra sig över planförslaget vid två tillfällen samråd och granskning. Samrådet i detta ärende är avslutat och i detta dokument har inkomna synpunkter sammanställts. Under granskningen visas bearbetade planförslag som kommunen har för avsikt att anta och samtidigt ges berörda intressenter en sista möjlighet att lämna synpunkter.

15. Boende på Eldaregatan 8D

Det är viktigt att den framtida och lovade kopplingen mellan Kulturhuset Oceanen (veranda och uteservering), Gathenhiemska trädgården och Söderlingska parken beaktas och tas med.

Kommentar:

Noteras.

Ändringar efter samråd

Stadsbyggnadskontoret bedömer att det med följande ändringar är lämpligt att gå vidare med förslaget.

Utöver mindre justeringar föreslås följande:

- Skyddsbestämmelser införs på de träd som bedöms vara särskilt värdefulla enligt *Kulturmiljöutredning - Gathenhielmska, Söderlingska & Jedeurska trädgårdarna*, april-maj 2020
- Tillkommande egenskapsbestämmelser har reviderats för att utgöra ett bättre skydd för planområdets kulturvärden. Föreslagen lydelse är: q7 - Särskilt värdefull park- och trädgårdsmiljö som omfattas av 8 kap 13 § PBL (2010:900). Park- och trädgårdsmiljöns kulturhistoriska värden får inte förvanskas. Park- och trädgårdsmiljö ska bevaras och vårdas med särskild hänsyn så att dess naturvärden och kulturhistoriska kvalitéer består. De uttryck och egenskaper som ska bevaras och vårdas har angivits i planbeskrivningen under stycket *Uttryck för parkernas kulturvärden*.
- En illustrationsritning införs på plankartan för att det ska bli lättare att tolka vilka olika delar av planområdet stycket *Uttryck för parkernas kulturvärden* hänvisar till.
- Vissa av de skisser och illustrationer som ställdes ut under samrådet tas bort för att det inte ska uppfattas som att de utgör den slutgiltiga utformningen av parken. En visionsbild från Liljewall arkitekter och en skiss från park- och naturförvaltningen finns med i planhandlingarna för att illustrera exempel på åtgärder som kan genomföras efter att detaljplanen har ändrats.

Liza Schramm
Enhetschef bygg

Emily Eidevåg
Planhandläggare

Bilaga 1 – Sändlista

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Kulturförvaltningen

Fastighetskontoret

Park- och naturförvaltningen

Stadsdelsförvaltningen Majorna-Linné

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Länsstyrelsen Västra Götaland

Lantmäteriet

Sakägare

Utsänt enligt fastighetsförteckning

Bilaga 2 – Länsstyrelsens samrådsyttrande

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Torun Signer
Planhandläggare
010-2245494
torun.signer@lansstyrelsen.se

Yttrande
2019-08-30

Diarienummer
402-27793-2019

Sida
1(3)

Göteborgs Stad
sbk@sbk.goteborg.se

Ert diarienummer: 0277/17

Förslag till ändring av detaljplan för Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken inom stadsdelen Majorna i Göteborgs kommun, Västra Götalands län

Handlingar daterade juni 2019 för samråd enligt 5 kap. 11 plan- och bygglagen (PBL 2010:900), standardförfarande

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen lämnar följande bedömning enligt 5 kap 14 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900).

Länsstyrelsen är positiv till stadens ambition att öppna upp kulturmiljöområdet mellan Söderlingska parken och Gathenhielmska trädgården. Länsstyrelsen anser också att det är angeläget att området omfattas av en ändamålsenlig detaljplan som skyddar kulturhistoriska värden samtidigt som underhåll av parkmiljöerna möjliggörs. Länsstyrelsen har ingen erinran mot vald inriktning att utgå från 1870-talets gångsystem eftersom det huvudsakligen är den struktur som präglar trädgården. Stora delar av växtmaterialet är också från denna tidsperiod. En brist i underlaget är hanteringen av skyddsvärda träd och buskar i området. I fortsatt arbete vill Länsstyrelsen att kommunen:

- Förtydligar vilka värden och karaktärsdrag man vill ta fasta på i upprustningen av parken.
- En utförligare inventering av träd och buskar utifrån deras kulturhistoriska betydelse. Nedtagning av träd måste vara motiverat ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

Länsstyrelsen bedömer att de värden och karaktärsdrag som beskrivs på sid 13 som tillägg till planbeskrivningen behöver förtydligas för att detaljplanen ska erbjuda ett tillräckligt bra skydd för miljöerna.

Synpunkter på sådant som kan aktualisera prövning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att ett antagande av detaljplanen enligt förslaget inte kommer att prövas.

Motiv för bedömningen

Området omfattas av riksintresse för kulturmiljövården och Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken omnämns som en del av uttrycket för

riksintresset. Det är av stor vikt att Länsstyrelsens synpunkter omhändertas för planen ska tillgodose riksintresset.

Länsstyrelsen befarar inte att:

- Mellankommunal samordning blir olämplig.
- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs
- Strandskydd upphävs i strid med gällande bestämmelser
- Bebyggelse blir olämplig för människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Kulturmiljö

Gatenhielmska trädgården och Söderlingska parken är utpekad som ett kommunalt bevarandeområde och ingår i riksintresse för kulturmiljö enligt miljöbalken. Gatenhielmska huset med trädgård är byggnadsminnesförklarad enligt kulturminneslagen (KLM). I planhandlingarna anges att syftet med ändring av detaljplanen är att möjliggöra restaureringsarbete och upprustningsarbeten av Gatenhielmska trädgården och Söderlingska parken. Länsstyrelsen anser att mot bakgrund av områdets höga kulturhistoriska värden borde syfte förtydligas med att ändringen ska genomföras med utgångspunkt i områdets särskilda kulturhistoriska värden och förutsättningar. Länsstyrelsen anser även att begreppet restaurering kan vara missvisande eftersom åtgärderna inte handlar om att återställa (restaurering) av den ursprungliga trädgården/parken. Förslaget redovisar däremot en upprustning av området som i vissa delar utgår från ett tidigare utseende och tar tillvara på ett antal årsringar som finns i området.

Som ett underlag till förslaget utformning har Higab gett i uppdrag till Antiquum att utföra en antikvarisk förundersökning av Gatenhielmska trädgården. Denna har huvudsakligen grundat sig på historiskt kart- och källmaterial. De antikvariska synpunkterna överensstämmer huvudsakligen med vad som anges i den Vård- och underhållsplan för Gatenhielmska huset och trädgården som togs fram 2009.

En trädgårdshistorisk inventering har inte utförts inom ramen för den antikvariska förundersökningen. Av planhandlingarna framgår att ett 30-tal träd och buskar behöver tas ned. Det framgår dock inte vilka träd/buskar som avses för nedtagning eller hur urvalet ska göras. Länsstyrelsen bedömer att de värden och karaktärsdrag som beskrivs på sidan 13 som tillägg till planbeskrivningen inte är tillräckliga för att säkerställa ett bevarande av områdets gröna kulturhistoriska värden. Det är viktigt att det framgår vilka träd som avses tas ner och att denna bedömning är kulturhistoriskt motiverad. En komplettering behöver göras där det framgår vilka träd som ska bevaras och skyddas i planen.

I den antikvariska förundersökningen lyfts bland annat några kulturhistoriskt viktiga platser fram där röjning av befintlig växtlighet i området skulle stärka den kulturhistoriska karaktären. De betonar bl a vikten av att skapa fri sikt från Gatenhielmska huset, röjning i den vildvuxna vinkeln mot väster samt i bergspartiet i Söderlingska parken. Anvisningar för röjning och gallring anges också i VOU-planen.

Länsstyrelsen vill även att det på sidan 13 förtydligas vilka strukturer från 1700- och 1800-talen som ska vara vägledande för upprustningen.

En idéskiss för åtgärder i trädgården har tagits fram av Liljewall arkitekter med utgångspunkt i den antikvariska förundersökningen. Den föreslår bland annat ett gångsystem som förbinder parken med Gatenhielmska husets trädgård. Detta gångsystem anlades, efter rivningen av repslageriet, ungefär kring tiden kring 1870. Gångsystemet sammanfaller till viss del även med den äldre sträckningen. Huvudaxeln är i ursprungligt läge.

Idéskissen föreslår också att befintlig vegetation på resterna av repslagarbanan bevaras. Hur lämningarna från repslagarbanan ska bevaras eller hur växtligheten planeras att bevaras/röjas framgår inte av samrådshandlingarna. I VOU-planen föreslås befintliga almar att tas ned och ersättas av nya inhemska lövträd såsom fågelbär, lönn och rönn. Eftersom denna del av trädgården ingår i byggnadsminnet behövs det beslut om tillstånd enligt KML från Länsstyrelsen för nedtagning av träd om det blir aktuellt. Det är viktigt att naturstensmuren bevaras som rest från den tidigare repslageriet och att denna synliggörs i miljön, då berättelsen om repslageriet är viktig för förståelsen av platsens historiska sammanhang.

Ett förslag till nyplantering har även bifogats planhandlingarna. Planteringsförslagen har sin utgångspunkt i 1700- och 1800-talen planteringsideal samt från fotografier av anläggningen från tidigt 1900-tal.

Boden som idag står i trädgården föreslås flyttas till ett nytt läge invid entrén till parken från Bangatan. Byggnaden har tidigare haft olika placeringar inom området, bl a i parkens västra del. Mot Bangatan planeras också att uppföras ett plank som målas med Falu rödfärg som ersätter det befintliga Gunnebostaketet. Ett sådant plank har tidigare funnits som avgränsning mot gatan. Länsstyrelsen har ingen erinran mot flyttande av boden eller ett uppförande av planket.

Naturmiljö

Befintliga träd måste även inventeras och bedömas utifrån sina naturvärden. Eventuellt kan biotopskyddade alléer förekomma inom planområdet. Förekomsten av alléer bör klargöras och vid behov skyddas i plan.

Behovsbedömning

Kommunen bedömer att förslaget inte innebär betydande påverkan på miljön. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning, således behöver inte en miljökonsekvensbeskrivning tas fram.

Detta ärende har arkitekt Nirmala Blom-Adapa beslutat och planhandläggare Torun Signer föredragit. I den slutliga handläggningen har Länsstyrelsens tvärgrupp Göteborg medverkat.

Nirmala Blom-Adapa

Torun Signer

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.